

BITI POBJEDNIK NE ZNAČI BITI I PRAVEDNIK!

Enes DURMIŠEVIĆ

UDK 929 Busuladžić M.
28-67

DOI: <http://dx.doi.org/10.26340/muallim.v19i73.1643>

SAŽETAK: Tekst “Biti pobjednik ne znači biti i pravednik” tematizira pluriperspektivne rasprave ili tačnije “medijske spinove” u vezi sa Mustafom Busuladžićem i njegovom tragičnom sudbinom. Autor se ne bavi samo Mustafom Busuladžićem nego je ovo pitanje samo povod da se prikažu različiti historijski događaji i ličnosti i da se stave u kontekst šire historijske perspektive dokazujući nepisano pravilo da “pobjednici pišu historiju”. U takvoj historijskoj viziji koju određuje miopija i ideološka bipolarnost postoji stroga podjela na “dobre” i “loše”. “Dobro” smo mi i ono što mi radimo i predstavljamo a “zlo” su drugi i ono što taj drugi predstavlja. Autor nas suočava sa izravnim primjerima koji svjedoče da stvari nikako ne treba motriti u crno-bijeloj perspektivi koja sprječava dolazak do istine kako u slučaju Mustafe Busuladžića tako i u drugim historijskim događajima i procesima.

Ključne riječi: Mustafa Busuladžić, fašizam, komunizam, četnici, ustaše

“Jaki rade ono što mogu, dok slabi trpe ono što moraju”

(Tukidid)

“S lučaj” Mustafe Busuladžića je u vrhu političkih sarajevskih razgovora i skupštinskih rasprava (poštenije bi se moglo reći selektivnih političkih spinova). S njim posebno ima problem bošnjačka najjača politička stranka jer ne umije da se nosi sa bošnjačkim političkim nasljeđem XX stoljeća. To je sasvim i logično, jer je zvanična vlast posljednjih dvadesetak godina omogućila dobijanje raznih diploma i doktora “dok ćevape pojedete”. Odatno se inteligentniji studenti šegaju sa bolonjskim procesom nazivajući ga “bolonjski sahan”, jer kad god se o bolonjskom procesu raspravljalo na Univerzitetu u Sarajevu, uglavnom su nošeni sahani i tepšije sa masnim zalogajima. Studentske oči su se mogle samo “pariti” na takvim đakonijama. Naravno, za “bolonjski

sahan” je velikim dijelom kriva i akademska (da li je akademska?) zajednica. Možda nam je utješno da je i veliki M. Heidegger, pedesetih godina prošlog stoljeća, nezadovoljan akademskom zajednicom pisao da su “vremenska zbivanja previše nemirna, da sada od drugih zahtijevam napor mišljenja koje ne daje recepte i ne stvara zadovoljstvo... Grozim se svakoga dodira s “akademske” i s “univerzitetom”.¹

Mustafu Busuladžića jedni vide kao nevinu žrtvu komunističkog režima koji se pravnim nasiljem i totalitarnim metodama borio protiv vjerskih sloboda, dok drugi smatraju da su historijske ocjene koje su o Busuladžiću dali Komunistička partija i Narodnooslobodilački pokret (NOP) sasvim relevantne, te da ih ne treba dovoditi u pitanje. Možda se između ove dvije krajnosti krije “istina” o Busuladžiću. Međutim, jedni i drugi, i glorfikator i kritičar Busuladžićevog opusa to čine bez jasnog uvida u ono što je on radio i pisao.

Neminovno je, radi razumijevanja Busuladžićevog opusa imati u vidu i društveni kontekst njegovoga djelovanja. Naime, to je doba koloniziranog muslimanskog svijeta, užasnog položaja balkanskih pa i bh. muslimana, propasti hilafeta kakav god da je bio, fašizacije evropskih država i društava, Drugog svjetskog rata, itd. U traganju za uzrocima veoma lošeg položaja muslimana u svijetu, ali i muslimana u tadašnjoj Jugoslaviji i poboljšanju takvog stanja, Busuladžić neminovno sučeljava islam i Zapad, međusobne veoma rane susrete (Palestina, Mediteran, Andaluzija), prožimanja, sukobe, nerazumijevanja, ali i koegzistenciju koje je bilo. Tome treba dodati činjenicu da su Zapadnjaci veoma rano počeli izučavati islam (orijentalistika) naravno, najčešće s jasnim ciljem, što je i pokazala kolonizacija

¹ Hannah Arendt i Martin Heidegger, *Pisma od 1925. do 1975. i druga svjedočanstva*, TIM press, Zagreb, 2017., 117.

gotovo svih muslimanskih zemalja, a ni danas nije mnogo bolje, za razliku od muslimana koji su o Zapadu imali nedovoljno znanja, ali se i nisu dovoljno trudili da ga razumiju, jer je lakše nešto ignorirati, nego ga razumjeti. Ignorancija ne traži nikakav trud dok razumijevanje to traži.

Francuska buržoaska revolucija je promovirala čuvenu krilaticu "sloboda, bratstvo i jednakost", ali ni danas nakon više od dvjesto godina to ne važi za muslimanski i svijet koji smo zvali "trećim". Evropsko prosvjetiteljstvo i njegovi protagonisti su te ideje promovirali kod kuće, ali nikad van Evrope i mnogi oni koji su bili promotori prosvjetiteljstva, slobode i razuma istovremeno su bili službenici, pa čak i oficiri kolonijalnih vojski širom Azije i Afrike. Dakle, dupli standardi koji i danas važe i čiji smo svjedoci svaki dan. I ne samo svjedoci nego i žrtve.

Najbolji primjer takvog odnosa i ponašanja je bio i čuveni francuski filozof (egzistencijalist) i književnik (Nobelova nagrada za književnost 1957.) XX stoljeća Albert Camus (Kami) koji nikad nije mogao prihvatiti činjenicu dekolonizacije Alžira vjerujući da je Alžir francuski. Sa tom sviješću je i okončao život u saobraćajnoj nesreći.

Upravo je Camus iznio tezu da uprkos revolucijama, "nepravda i patnja ostaju", jer revolucije su dovele na vlast Napoleona III, Staljina, Hitlera, Mussolinija... I naša revolucija je ostavila "nepravdu i patnju" jer "jugoslavenstvo je uvijek bilo srpstvo".

Ako prihvatimo činjenicu da je politika područje slobode, čovjek može realizirati svoju slobodu samo u javnom životu, odnosno politici. A da li je to moguće u političkom jednodimenzionalnom. Busuladžić je samo izrazio svoj stav o socijalizmu (*Muslimani u Rusiji, Islam i socijalizam*) i komunizmu, fašizmu i nacionalsocijalizmu

(*Paradoksi u svijetu, Islam prema marksističko-komunističkoj doktrini*, itd.) i na taj način najvjerojatnije sebi odredio sudbinu pred "prijezim" komunističkim sudom. A znamo kako sudi "prijezim" sud iza kog stoji "nepogrješiva" Partija!

Za ilustraciju potrebno je citirati Busuladžića, ali i neke jugoslavenske pisce i autore koji su služili fašističke režime, ali su kasnije, zahvaljujući duplim standardima sa retuširanim biografijama postali režimski pisci, autori, političari, profesori, privrednici, diplomati i akademici.

"Kod nas su se ljudi borili protiv Židova i njihovih špekulacija, protiv njihovih prevara i izrabljivanja. Njih je nestalo iz čaršije, ali je u čaršiji ostao židovski duh špekulacije, podvaljivanja, nabijanja cijena i lihvarjenja u tolikoj mjeri da pokvarenost stanovitih trgovaca, *bez obzira na vjeru, zasjenjuje rad nestalih Židova*", (podv. E.D., – *Trgovačko poslovanje i privređivanje u svjetlu islamskih propisa*).

"...islam (je) prirodni protivnik i komunizma i fašističkog shvatanja... (i) kako da se spriječi svaki komunističko-fašistički utjecaj među muslimanima" (*Dužnosti islamskih naroda*), jer, po Busuladžiću su "komunizam, fašizam i nacionalsocijalizam" ekstremne ideologije (*Paradoksi u svijetu*), ne izjednačavajući ih u pitanju univerzalizma, "jer islam kao i marksizam zabacuje fašističko-rasistička shvatanja i nacionalni šovinizam" (*Islam prema marksističko-komunističkoj doktrini*).

Poklonici arapskog varalice

"Naročito me veseli tvoja lijepa zbirka pjesama, u kojoj ima i jedna posvećena meni. Mene takođe *ova sredina smrada, loja, lenosti i pokvarenosti poklonika arapskog varalice guši* (podv. E. D.), pa sam više u Beogradu nego u Bosni". Ovako Ivo Andrić piše svome prijatelju, Dubrovčaninu Niki Serđi Miroševiću, konzulu Krajevine Jugoslavije u Kairu.²

"Negom što se ti bolan Osmo, ne bi pokrstio? Pa ako si za umiranje da umreš ko kršteno čeljade, a ako ostaneš živ, da živiš ko čovek, a ne kao nerazumna živina"² (podv. E. D.).

O "svojoj" Bosni, Andrić piše:

"Ovde se čovek leči kao što se hrani, i boluje kao što živi. Bolest je druga, teža polovina života. Padavičari, luetičari, lerozni, histerici, idioti, grbavi, hromi, mutavi, slepi, kljakavi, sve to vrvi na belom danu, gamiže i puži, bogodareći milostinju ili prkosno čuteći i gotovo gordo noseći svoj strašni nedostatak. Još je sva sreća što se žene, naročito turske, kriju i umotavaju, inače bi broj bolesnika koje čovek susreće bio još jednom ovoliki".³

O bosanskom sevdahu, ovaj veliki pisac i "mali" čovjek piše:

"...nalazim da je u pasjem zavijanju daleko manje zloće i okorelosti srca nego u pevanju ovih ljudi kad su pijani ili prosto poneseni svojim besom. Gledao sam ih kako pevajući prevrću očima, škripe zubima i biju pesnicom o zid, bilo da su opijeni rakijom ili prosto gonjeni unutarnjom potrebom za urlanjem, prenemaganjem i razbijanjem. I došao sam do zaključka da sve to nema nikakve veze sa muzikom ni sa pevanjem kakvo se čuje kod drugih naroda, nego da je to samo jedan način da izraze svoje skrovite strasti i zle prohteve..."⁴

Bože Milosni, koliko mržnje!?! Glavni državni pisac, ugledni nobelovac! O, tempora, o mores! Od ovakve mržnje pršti gotovo sav opus Andrićev. Nešto što i danas na početku XXI stoljeća predstavlja ljepotu ljudskog življenja, a u prošlosti svakako, ako se uzme u obzir konfesionalna netolerantnost u Evropi, Andriću predstavlja muku i gađenje jer ne može sakriti svoju mržnju prema bilo čemu islamskom:

"Ko u Sarajevu provodi noć budan u krevetu, taj može da čuje glasove sarajevske noći. Teško i sigurno izbija sat na katoličkoj katedrali: dva posle ponoći. Prođe više od jednog minuta (tačno sedamdeset i pet sekundi, brojao sam) i tek tada se javi nešto slabijim ali prodornim zvukom sat sa pravoslavne crkve, i on iskucava svoja dva sata posle ponoći. Malo za

² A. Kadribegović, *O jednoj pjesmi mržnje, posvećenoj Andriću*, Takvim, El-Kalem – izdavački centar Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2006., 202.

³ I. Andrić, *U musafirhani*, Civitas d.o.o.,

Biblioteka Dani, Sarajevo, 2005., 189.

⁴ I. Andrić, *Travnička bronika*, Svjetlost, Sarajevo, 1976., 190.

⁵ I. Andrić, *Travnička bronika*, Svjetlost, Sarajevo, 1976., 116.

njim iskUCA *promuklim, dalekim glasom* sahat-kula kod Begove džamije, i to iskUCA jedanaest sati, *avetinjskih turskih sati, po čudnom računanju dalekih, tuđih krajeva sveta!*⁶ (podv. E. D.).

Ovakva mu je i doktorska disertacija, koja predstavlja sramotu i za doktoranda ali i za Univerzitet u Grazu na kojem je "odbranio" ovaj bijedni pamflet. Valjda je zbog toga i štampan nakon Andrićeve smrti. Dakle, bio je moćan da spriječi njegovo štampanje i na taj način sakrije svoje "rane radove".

Opisujući "turski vakat" u Bosni najcrnijim bojama, Andrić ni jednom riječju ne poredi stanje "drugih" u tadašnjoj Evropi. Znao je i morao znati, jer je, kako i sam kaže mnogo putovao i boravio po bibliotekama, Beča, Rima, Pariza, Istanbula...

"Stanja u religijski pluralnoj Bosni dobivaju posve drukčije vidike kada su uspoređena s onim koja nastaju ugarskim, habsburškim i venecijanskim osvajanjima područja sjeverno, zapadno i južno od nje, te prodorima u nju. U tim područjima prije osvajanja živjeli su i muslimani, a poslije – nijedan."⁷ (podv. E. D.).

Da li je potrebno spominjati Andrićevo službovanje u nacističkoj Njemačkoj, u jugoslavenskoj ambasadi u Berlinu i boravak kod Hitlera prilikom potpisivanja sporazuma o pristupu Kraljevine Jugoslavije Trojnom paktu 1941. godine, njegovo članstvo u SKK (Srpski kulturni klub) 1937. godine, kada je zajedno sa Vasom Čubrilovićem (učesnik Sarajevskog atentata 1914., ministar poljoprivrede u privremenoj vladi Demokratske federativne Jugoslavije (DFJ), srpski historičar, kasnije i akademik SANU), još jednim konvertitom iz nacizma/fašizma u komunizam (danas četnik – sutra komunist), pisao projekt o "Iseljavanju

Arnauta" iz Kraljevine Jugoslavije. U tekstu, između ostalog, piše:

"Kad može Nemačka da iseljuje na desetine hiljada Jevreja, Rusija da prebacuje milione sa jednog dela kontinenta na drugi, neće doći do nekog svetskog rata zbog stotine hiljada iseljenih Arnauta..."⁸ Jedna vrsta "kristalne noći" na balkanski način. Kao što znamo Milošević je to isprobao 1999. godine. Sigurno je čitao Andrića i Čubrilovića.

I nobelovac Andrić svojim književnim djelom i akademik Čubrilović svojim "naučnim" radom su provodili "terorizam kulture" (Ž. Bodrijar) sve do smrti. Zar nisu agresori, zločinci i ubice Bosne u posljednjoj agresiji na Bosnu i Hercegovinu napajale se i oslonac tražile u čitanjima ovakvih autora? I naravno, u slušanjima paralelne i mitološke historije u "kućnoj radinosti" koja im je i formirala svijest i svijet u kom postoji samo mržnja prema svemu drugačijem. Paradigmu takve svijesti i takvog svijeta najbolje ilustriraju riječi "velikog beogradskog intelektualca" Dragoša Kalajića koje je izrekao 1. marta 1994. u Beogradu, na promociji knjige *Svedok Sarajeva*, izjavivši: "Kad sam video kako se Sarajevo puši i gori, moram priznati – osetio sam radost".⁹

Philip J. Cohen navodi poime-nično 545 potpisnika "Apela srpskom narodu" 14. augusta 1941. godine u Beogradu.¹⁰ To je spisak visokih funkcionera, oficira, profesora, sveštenika i drugih javnih ličnosti koji su podržali njemačku okupaciju Kraljevine Jugoslavije, odbijajući podržati partizanski pokret. Čekali su rasplet situacije. Svi su se uključili u sistem druge, Titove Jugoslavije, napravili vrlo uspješne karijere, pa čak dobili i najviše počasti i državne nagrade.

Komunistička partija kao inkubator četništva

Prosječan, dobronamjeran građanin upitao će se, kako je do toga došlo. Odgovor nije teško naći.

Notorna je činjenica da je u "samoj Srbiji dominiralo četništvo, koje je kralj Petar II Karađorđević 1944., vjerovatno na nagovor Velike Britanije, pozvao da se pridruži partizanima. Na taj način privukli su Srbe da prihvate drugu Jugoslaviju i antifašistički pokret. Tako je u samom komunističkom pokretu postojala četnička linija koja se očitovala 1960-ih, kada su počele rasprave o federiranju Jugoslavije i njezinoj decentralizaciji."¹¹

Statistika je neumoljiva: krajem 1941. godine u (užoj) Srbiji je bilo 23 hiljade partizana, krajem 1942., osam hiljada, krajem 1943., 22 hiljade, a krajem 1944. godine 204 hiljade partizana. Sve je jasno. Četnici su preko noći postali partizani!¹²

"Mi smo sto puta surovije postupali sa ustašama, nego sa četnicima. Mi smo pobili 90% ustaša, a u samo tri dana streljali smo preko 30 hiljada ustaša 45. godine kod Maribora. Uхватili smo kompletnu Vladu Draže Mihailovića i niko od njih nije bio suđen na smrt. Svi su suđeni na vremenske kazne i svi su izašli iz zatvora."¹³

Zakašnjeli partizani koji su imali četničke korijene i svijest (ona se veoma teško mijenja, to je proces, i ne može se mijenjati dekretom, valjda bi Bosna već jednom to trebala zapamtiti) su shvatili da im uključenje u KP Jugoslavije može poslužiti kao mehanizam za restauraciju i provođenje srpske hegemonije. Time su drugačijim sredstvima ispunjeni srpski nacionalistički ciljevi. Želeći konsolidirati vlastitu moć, Tito je u svojoj komunističku vlast uključio i mnogobrojne, istaknute srpske pronacističke

⁶ I. Andrić, *Pismo iz 1920. godine*, Civitas d.o.o., Biblioteka Dani, Sarajevo, 2005., 289.

⁷ R. Mahmutćehajić, *Andrićevstvo*, Clio, Beograd, 2015, 325.

⁸ *Etničko čišćenje – Povijesni dokumenti o jednoj srpskoj ideologiji*, Globus, Zagreb, 1993., 114.

⁹ *Bosna i Hercegovina – jezgro velikosrpskog projekta* (Uredila i priredila Sonja Biserko), Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Beograd, 2006., 699.

¹⁰ Philip J. Cohen, *Srpski tajni rat – propaganda i obmana historije*, Ljiljan, Sarajevo, 1996., 158-172.

¹¹ A. Tunjić, *Bez istine nema pomirenja*,

Vijenac, br. 558-560, Zagreb, 23. juli 2015.

¹² Philip J. Cohen, *Srpski tajni rat – propaganda i obmana historije*, 115.

¹³ Vlado Dapčević, čuveni partizanski komandant, TV Blue Moon, Crna Gora, 1998.

elemente. Ne treba zaboraviti i Titov pragmatizam: Srbi su bili najbrojniji jugoslavenski narod. Amnestirajući četnike on ih je, dodatno obavezao na zahvalnost, odnosno na pokornost. Tako su i režim i četnici našli "zajednički" jezik i bili u "neprirodnom" braku, dok nije došlo do razvoda nakon Titove smrti.

Da bismo lakše shvatili Busulađićevu sudbinu i odnos komunističkih vlasti prema njemu i razlozima njegove likvidacije, navedimo sličan slučaj likvidacije Živojina Pavlovića, člana KP Jugoslavije ali i KP Francuske, pariškog studenta, koji je drugačije mislio od partijske vrhuške. Njegovo djelo *Bilans sovjetskog termidora: prikaz i otkrića o delatnosti i organizaciji Staljiniskog terora*, objavljeno je u Beogradu 1940. godine i odmah zabranjeno. Više je smetalo komunistima nego kraljevskom režimu. Partizanske vlasti su ga, nakon torture likvidirale u Užicu u vrijeme "Užičke republike", u jesen 1941. godine jer je napisao "zbirku provokacija i kleveta protiv naše Partije" kako je izjavio Milovan Đilas, dodajući: "Sedam glava da je imao, nijednu ne bi sačuvao!"⁶

Šta očekivati od ovakvih fanatika kada uzmu vlast, ako su četrdesetih godina u doba ilegale likvidirali "svoga" druga?

Izrečen stav ili napisana riječ suprotna oficijelnom stavu smatra se "opasnom", snagom koja bi mogla razoriti društvo koje "egzistira" u glavama komunističkih idealista, bolje reći fanatika. Stoga za takvu riječ se mora snositi odgovornost, jer svaka rasprava između mišljenja i čina je izlišna. Svaka misao se identifikira sa činom. Stoga se svako poziva na odgovornost za ono što kaže ili napiše, pa čak i za ono što ne kaže i ne napiše. Jer oni znaju i ono što se ne kaže. Takva paranoja obuzme sve članove "bezgrješne" Partije tako da niko nikome ne vjeruje, svako je svakome neprijatelj (*Homo homini lupus*)

i jedino je važno preživjeti. U prirodi autoritarne svijesti jeste stav da posjeduje apsolutnu istinu.

Dakle, inkvizicija za sve heretike, sve koji drugačije misle. Takva svijest nije nestala na našim prostorima, ne samo među fašistima i nacionalistima, nego i među poklonicima prethodnog režima, lažnim socijaldemokratima, liberalima, itd. Dozvoljeno je misliti, ali samo kako oni kažu da se treba misliti! Sve drugo je fašizam, nacionalizam, kleronacionalizam i svaki drugi "izam", a oni su jedini demokrati. Ali nimalo stida i kajanja, jer članstvo u Partiji u prethodnom sistemu je podrazumijevalo *podržavanje, podupiranje i izgradnju totalitarnističkog režima* (podv. E. D.) koji su osudile sve moderne demokratije. Ne bi bilo zgoreg malo pepela po glavi! Jer, nije moralno, u najmanju ruku, da takvi običnim građanima drže lekcije o moralu, pravdi i ljudskim pravima. Pogotovo, ne onim građanima koji su bili žrtve tog nedemokratskog sistema ili građani drugog reda.

S druge strane, nacionalne stranke (neke su prije nacionalističke), najčešće su zbir lažnih političkih konvertita sa istom sviješću kakvu su imali i kao "drugovi": poslušnost i poltronstvo šefu partije (vođi), bez vlastitog stava i mišljenja, podilaženje i oportunističko ponašanje prema narodu čije interese bi trebali zastupati i promovirati, i na kraju, prenaplašena lažna i napadna pobožnost, iako o tome pojma nemaju. Stoga su često u veoma skladnim i srdačnim odnosima sa licemjerima iz crkava i vjerskih zajednica, jer jedni druge trebaju: političari dobijaju podršku od vjerničkog naroda, koji je često uz asistenciju vjerskih službenika izmanipuliran, nesvjestan svih marifetluka i licemjerja političara za koje glasaju, dok neki vjerski službenici od istih tih političara dobijaju razne vrste materijalne potpore (donacije, pokloni, zapošljavanja

članova porodica u državnim službama, itd.). Uglavnom, obostarna zloupotreba vjere u političke svrhe *par excellence!* Zato je sasvim normalno da tajkuni, pljačkaši državnih preduzeća u kojima su bez posla ostale mnogobrojne porodice i svedene na prosjački štap, budu rado viđeni gosti vjerskih službenika i donatori vjerskih zajednica. A postoji li veći grijeh po bilo kojoj objavljenoj vjeri, od zuluma (nepravde) kada hiljade porodica ostavite bez hljeba?! Obični vjernici su samo platiše članarine, vjerskih dažbina i ako bi se moglo reći: vjernici drugoga reda!

Kada je totalitarni komunistički režim želio pridobiti Muslimane za novu vlast nakon Drugog svjetskog rata, onda je, ponekad, mogla i iz usta visokih funkcionera KPJ "izletjeti" i poneka istina, kao npr. Milovanu Đilasu: "Svi drugovi treba da se sete naše politike prema Muslimanima. Jesu li Srbi u Bosni bili raspoloženi da sve Muslimane pobiju? Dabome jesu. Ali, mi smo uporno, tri-četiri godine, gurali na bratstvo između Srba i Muslimana. Dabome sa teškoćama. Reakcija je bila jaka..."⁷

I 45 godina "guranja" bratstva i jedinstva, nije pomoglo tim istim Muslimanima da ne dožive genocid i budu žrtve stravičnih ratnih zločina koji kreirao, osmislio i učiniše, uglavnom članovi Saveza komunista Jugoslavije (oficiri, političari, intelektualci). Četništvo je, kao larva preživjelo 45 godina u Savezu komunista (SK) kao inkubatoru. Nije to teško dokazati.

General-pukovnik Blagoje Adžić, načelnik General-štaba JNA, u aprilu 1992. godine početkom agresije na Bosnu i Hercegovinu izdaje naredbu ratnom zločincu Željku Ražnjatoviću Arkanu da sa svojim "paravojnim" formacijama izvrši prodor na liniji Loznica – Bijeljina – Višegrad te *raseli muslimansko stanovništvo, bez obzira na žrtve!* (podv. E. D. - vidi faksimil!). Poznato je šta je bilo sa bošnjačkim stanovništvom ovih bh. gradova.

Također je općepoznato, ne samo historičarima nego i svim građanima koji to žele znati, da su i vrlo

⁶ Đ. Uskoković, *Povodom objavljivanja i promocija knjiga Slobodana Gavrilovića o Živojinu Pavloviću*, Republika, br. 274-275, Beograd, 1.-31. decembar 2001.

⁷ *Osnivački kongres KP Srbije (8-12. maj 1945.)*, priredili M. Borković – V. Glišić, Beograd, 1972., 79.

bliski saradnici Draže Mihailovića preživjeli rat, presuđeni na relativno blage zatvorske kazne, proveli nekoliko godina u zatvoru i umrli u Jugoslaviji kao slobodni građani. Da li bi i Mustafa Busuladžić preživio da je bio četnik?! Možda je, kao preživjele četnike u novom, komunističkom sistemu, najbolje navesti autora *Homogene Srbije* Stevana Moljevića i Srbina islamske vere, Mustafu Mulalića. Mulalić, čak i kao musliman nije stradao jer je bio četnik, član Glavnog štaba Draže Mihailovića i učesnik čuvenog četničkog kongresa u selu Ba na Ravnoj Gori, dok su ustaše

preživjele samo ako su uspjele pobjeći iz Jugoslavije. A valjda su i ustaše i četnici isto: fašisti i zločinci koji su zasluživali jednak tretman, osudu za zločine, izdaju i saradnju sa okupatorom vlastite zemlje. Očito je da su u novoj Jugoslaviji neki bili jednaki, a neki jednakiji, pa shodno tome ni žrtve nisu tretirane jednako, nečije žrtve su više vrijedile! Ovakva nepravednost prema mnogobrojnim nevinim žrtvama bila je u funkciji moći novog, komunističkog režima. Mulalić nije bio saputnik muslimanske (bošnjačke) patnje u Drugom svjetskom ratu, pa je vjerovatno zato i pošteđen.

Na kraju, ipak, ne smije se zaboraviti da je antifašistička ideja u Drugom svjetskom ratu spasila Bošnjake. Bošnjaci koji su učestvovali u NOP-u su u novoj državi bili garanti našeg fizičkog opstanka. Agresija na BiH 1992-1995. godine je najbolja potvrda šta bi sa nama bilo da su pobijedile druge opcije.

Iznevjeravanje ideja proklamiranih tokom NOP-a nakon komunističkog preuzimanja vlasti 1945. godine je i dovelo do raspada Jugoslavije, užasnih ratnih zločina i genocida. Krug se zatvorio: neki politički nasljednici onih koji su stvorili Jugoslaviju su je, uglavnom, i uništili.

الموجز

أن تكون منتصرا لا يعني أن تكون عادلا!

الأستاذ أنس دورميشيفيتش

إن مقال «أن تكون منتصرا لا يعني أن تكون عادلا» يعالج النقاش المتعدد النظرات أو بالتحديد «الالتفافات الإعلامية» المتعلقة بمصطفى بوصولاجيتش ونهايته المأساوية الأليمة. ولا يتوقف الكاتب فقط عند قضية مصطفى بوصولاجيتش، بل يتخذ من هذه المسألة دافعا لعرض أحداث وشخصيات تاريخية مختلفة ويضعها في سياق منظور تاريخي واسع، مُقبِما الحجة على المبدأ القائل «المنتصرون يكتبون التاريخ». في مثل هذه الرؤية التاريخية التي تتسم بقصر النظر والازدواجية القطبية الأيديولوجية، يوجد تقسيم صارم إلى «الأخيار» و«الأشرار». «الخير» هو نحن وكل ما نفعله ونمثله، «والشر» هو الآخر وكل ما يمثله ذلك الآخر. يضعنا الكاتب في مواجهة أمثلة مباشرة تشهد على أنه لا ينبغي دائما رؤية الأمور بمنظور الأسود والأبيض الذي يمنع من الوصول إلى الحقيقة، سواء في قضية مصطفى بوصولاجيتش أو في غيرها من الأحداث والعمليات التاريخية.

الكلمات الرئيسية: مصطفى بوصولاجيتش، الشيوعية، عصابات التشتيك، عصابات الأوستاشا.

Summary

TO BE A WINNER DOES NOT ESSENTIALLY MEAN TO BE A RIGHTEOUS!

Enes Durmišević

The article, "To be a Winner Does Not Essentially Mean to be Righteous", reflects upon pluri-perspective discussions or, more precisely, "media spins" related to Mustafa Busuladžić and his tragic fate. The issue of Mustafa Busuladžić is not in a focal point here, however, the author is using this case to present various historical events and personae and to place these within a broader historical perspective justifying the unwritten rule that says: "the winners write the history". In such a historical vision determined by myopia and ideological bipolarity the reality is divided into "good" and "bad". There is "good" in us and all that we do and what we represent, whereas "evil" is the other with all that it represents. The author here illustrates some real examples as a proof that things should never be viewed in a "black and white" perspective showing how such a perspective hinders the truth, as was the case of Mustafa Busuladžić.

Key words: Mustafa Busuladžić, fascism, communism, chetniks, ustasha